

Dominik K. Gajowiak¹

Spółdzielczy Bank Rzemiosła i Rolnictwa
Wołomin

Spółdzielczość bankowa na przykładzie wybranych europejskich banków zrzeszających

Cooperative banking as exemplified by selected European banking groups

Abstract. The aim of the paper is an attempt to assess the economic and organisational situation of the cooperative banking groups, associated in Unico. Unico is an European cooperative banking organization uniting some banks from the EU and Switzerland. The analysis is based on data published by Unico for years 2005 and 2006.

Key words: cooperative banking, models of the cooperative banking, economic and organisational situation

Synopsis. Celem opracowania jest próba oceny sytuacji ekonomiczno-organizacyjnej spółdzielczych grup bankowych, stowarzyszonych w Unico, która jest europejską organizacją ponadwspólnotową. Analizę przeprowadzono w oparciu o dane opublikowane przez Unico za lata 2005 i 2006.

Słowa kluczowe: spółdzielczość bankowa, modele spółdzielczości bankowej, sytuacja ekonomiczno-organizacyjna

Wstęp

Spółdzielnie kredytowe w Europie utrzymują udział ponad 30% ogółu członków spółdzielni, a dla państw Unii Europejskiej wskaźnik ten sięgał nawet 47% w roku 2000 [Gostomski 2006]. Banki spółdzielcze w krajach Europy Zachodniej, wyrosłe z rolnictwa oraz rzemiosła i nastawione początkowo wyłącznie na ich obsługę kredytową, stają się aktualnie coraz częściej prawdziwymi bankami o charakterze powszechnym oraz uniwersalnym, i chociaż nadal jedną z ich funkcji pozostaje kredytowanie wymienionych sektorów, to jednak oprócz tego finansują one coraz częściej także handel, drobny przemysł (małe i średnie przedsiębiorstwa) oraz turystykę i przedsięwzięcia ekologiczne, co zapewnia im szanse rozwoju i konkurencyjności [Orzeszko 1998].

Niniejszy artykuł prezentuje podstawowe dane ekonomiczno-organizacyjne organizacji zrzeszających banki spółdzielcze, będących członkami grupy bankowej Unico. Grupa ta została założona w 1977 r. przez sześć organizacji bankowości spółdzielczej: Credit Agricole (Francja), DZ Bank (Niemcy), ICCREA Holding (Włochy), OKO Bank (Finlandia), Rabobank (Holandia) i Raiffeisen Zentralbank Österreich (Austria), które są pełnymi członkami Unico. W roku 1997 grupa bankowa Unico została formalnie zarejestrowana jako EEIG (European Economic Interest Group) i obecnie składa się z ośmiu członków. Dodatkowo dwóch członków stowarzyszonych to Banco Cooperativo Español (Hiszpania) oraz Raiffeisen Schweiz (Szwajcaria) [Unico... 2008]. Stowarzyszenie szwajcarskiej organizacji banków spółdzielczych Raiffeisena nadało grupie Unico ponadwspólnotowy charakter.

¹ Mgr inż., e-mail: domanek1979@wp.pl

Struktury i modele spółdzielczości bankowej w Europie

Niemcy stały się ojczyzną ruchu spółdzielczości rolniczej, podobnie jak w zakresie spółdzielczości spóżywców była nią Anglia [Boczar 1986]. W szczególności dotyczy to spółdzielczości kredytowej (w tym spółdzielczości bankowej). Podstawą tworzenia i funkcjonowania banków spółdzielczych w wielu krajach europejskich były koncepcje działania kas kredytowych opracowane przez Fryderyka Wilhelma Raiffeisena oraz Franza Hermana Schultzego z Delitzsch. Głównym celem powoływania do życia kas było przezwycięzenie niedorozwoju i biedy w środowiskach wiejskich oraz umożliwienie kupcom, rzemieślnikom i drobnym producentom z miast uniezależnienia się od lichwiarskich pożyczek [Gostomski 2006].

Wilhelm Haas uruchomił mniej doktrynerską gałąź spółdzielczości. W końcu XIX wieku grupa Haasa wcielała większość wiejskich spółdzielni kredytowych w Niemczech. Organizacje Haasa i Raiffeisena rozwijały proste lokalne struktury [Guinnane 2001]. Wielką zasługą Haasa było zrozumienie znaczenia integracji organizacyjnej oraz gospodarczej spółdzielczości rolniczej w postaci związków gospodarczych i patronackich (w tym sensie mówi się o modelu Haasa) [Boczar 1986].

Banki spółdzielcze mają najwyższy udział w rynku kredytów we Francji, Finlandii, Holandii, Austrii, Niemczech i Włoszech. W wielu krajach liczba udziałowców przewyższa liczbę akcjonariuszy [Gostomski 2004]. We wszystkich tych krajach banki spółdzielcze należą do małych lub średnich przedsiębiorstw bankowych i dlatego też zazwyczaj funkcjonują w ramach zrzeszeń lub grup bankowych. Nadal wzorują się one bądź na typie Raiffeisena (kasy oszczędnościowo-kredytowe), bądź banku Schulzego (banki ludowe) [Gniewek 2003].

Dyskusja na temat struktur spółdzielczości bankowej trwa od dawna. Nad kwestią tą zastanawiali się jeszcze twórcy spółdzielczości kredytowej [Tokarzewski 1998]. W praktyce efektywna może być zarówno dwuszczeblowa jak i trójszczeblowa struktura organizacyjna. Zawsze jednak kluczowe znaczenie dla siły sektora spółdzielczego ma bank krajowy. W większości krajów europejskich ukształtowała się jedna spółdzielcza grupa bankowa, ale we Francji, Austrii i Włoszech funkcjonują dwie lub trzy grupy banków spółdzielczych [Gostomski 2006]. Z racji zastosowania kryterium członkostwa w Unico, w niniejszej pracy przeanalizowano po jednej organizacji zrzeszającej banki spółdzielcze w tych krajach.

Struktura dwuszczeblowa składa się ze szczebla podstawowego, który tworzą lokalne banki spółdzielcze, oraz szczebla krajowego, na którym działa bank zrzeszający o zasięgu krajowym lub regionalnym, pełniący funkcje banku centralnego dla zrzeszonych w nim banków spółdzielczych. Struktura dwuszczeblowa istnieje między innymi w spółdzielczym sektorze bankowym Holandii, Finlandii, Hiszpanii oraz we francuskiej grupie Credit Agricole. Natomiast trójstopniowa struktura organizacyjna występuje przede wszystkim w austriackiej grupie banków Raiffeisena i we Włoszech [Gostomski 2006]. System trójszczeblowy funkcjonuje także w Szwajcarii [Tokarzewski 1998]. System niemiecki stanowi połączenie obu rozwiązań, a funkcjonująca tam struktura organizacyjna banków spółdzielczych nazywana jest strukturą mieszaną, bowiem w ostatnich latach ewoluuje ona bardzo silnie w kierunku struktury dwustopniowej i na obecnym etapie można ją zaklasyfikować do grona tych struktur zrzeszeniowych [Alińska 2002].

Struktura spółdzielczych sektorów bankowych w wysoko rozwiniętych krajach europejskich jest inna niż w Polsce. Z reguły w ich skład wchodzi typowo komercyjne

specjalistyczne instytucje finansowe, takie jak instytucje leasingowe, inwestycyjne czy faktoringowe. W rezultacie powiększają się zakresy działalności sektora, który obejmuje swym zasięgiem nie tylko rynki lokalny czy regionalny, ale także krajowy i międzynarodowy, oraz liczba jego klientów [Gniewek 2005].

Spółdzielczość kredytową krajów europejskich można rozpatrywać także przez pryzmat współczesnych modeli organizacyjnych, które można podzielić na:

- federacyjno-sieciowy;
- atomistyczno-konkurencyjny;
- hybrydowy.

Zrzeszenie banków spółdzielczych może być zakwalifikowane do modelu federacyjno-sieciowego, gdy:

posiada jednolity wizerunek lub narodową markę, co oznacza, że banki spółdzielcze postrzegane są jako typowe jednostki struktury, które można porównywać do jednostek organizacyjnych korporacji;

struktura wyższego szczebla zorganizowana jest na zasadzie pomocniczości i nie może prowadzić działalności konkurencyjnej w stosunku do banków zrzeszonych;

występują ograniczenia terytorialne lub licencyjne w świadczeniu usług finansowych przez jednostki zrzeszenia;

członkami banków spółdzielczych są osoby fizyczne lub prawne, natomiast członkami struktur wyższego rzędu są wyłącznie banki spółdzielcze;

zgodnie z zasadą subsydiarności i terytorialności banki wyższego szczebla nie prowadzą działalności detalicznej;

system jest ustrukturyzowany w pionach: reprezentacji polityczno-samorządowej członków, operacyjno-biznesowym oraz monitoringu i kontroli, przy czym nadzór bankowy traktowany jako podmiot zewnętrzny może delegować część swych uprawnień organom monitorująco-kontrolnym systemu federacyjno-sieciowego;

uzupełnieniem systemu jest instytucja gwarantująca depozyty w bankach.

Model ten powstawał w drodze ewolucji systemów spółdzielczości kredytowej typu Raiffeisena lub niemieckich Volksbanków i występuje głównie w Europie kontynentalnej: Austrii, Belgii, Francji, Niemczech oraz Holandii.

W modelu atomistyczno-konkurencyjnym:

- spółdzielnie kredytowe funkcjonują głównie jako niezależne podmioty manifestujące swoją indywidualną tożsamość;
- zakres usług banku wyższego rzędu jest ograniczony;
- funkcje monitorująco-kontrolne wykonywane przez organy systemu spółdzielczego ograniczone są do minimum;
- banki nie mają właściwie ograniczeń konkurencji wobec siebie;
- banki z punktu widzenia pozyskiwania depozytów i udzielania kredytów mają charakter otwarty lub zamknięty.

Do modelu atomistyczno-konkurencyjnego zalicza się systemy spółdzielcze w takich krajach jak Hiszpania, Szwajcaria, Wielka Brytania czy Włochy.

Model hybrydowy to rozwiązanie powstałe z eklektycznego połączenia cech poprzednich modeli, przy czym związki organizacyjne między członkami grupy są znacznie luźniejsze, co oznacza przede wszystkim brak relacji hierarchicznych, a podmioty w grupie nie stanowią proceduralnie i produktowo zintegrowanej sieci [Szambelańczyk 2006].

Charakterystyka wybranych spółdzielczych grup bankowych

Europejskie grupy bankowości spółdzielczej wykazują dużą aktywność, dynamikę i siłę, a duże nasycenie placówkami bankowymi obszarów wiejskich oraz dużych aglomeracji miejskich powoduje, że kraje te należą do państw o największej gęstości sieci bankowej [Siudek 2006]. Potwierdzają to dane zawarte w tabeli 1, z której wynika, iż w analizowanych spółdzielczych grupach bankowych na każdy bank lokalny przypadło na koniec 2006 r. ponad 6 placówek. W porównaniu z rokiem 2005 wartość tego wskaźnika uległa nieznacznej poprawie (o 0,13). Spośród wszystkich członków Unico największą liczbę banków spółdzielczych zrzesza francuska grupa Credit Agricole (2573), natomiast najbardziej rozbudowaną siecią placówek dysponują banki spółdzielcze zrzeszone w hiszpańskim Banco Cooperativo, które posiadają przeciętnie po 48 placówek. Hiszpańskie banki spółdzielcze są również najmniej liczne. Bardzo rozbudowany system spółdzielczości bankowej tworzą banki lokalne zrzeszone w niemieckim DZ Bank, które posiadają około 14 tys. placówek, czyli 11 w przeliczeniu na spółdzielnię kredytową². Do najmniej rozbudowanych europejskich systemów spółdzielczości bankowej zaliczyć należy szwajcarską i austriacką grupę Raiffeisena, fińską grupę OKO Bank oraz francuską grupę Credit Agricole. Na każdy funkcjonujący w tych systemach bank spółdzielczy przypada średnio około 3 placówek. Liczba banków spółdzielczych i ich placówek wykazywała z reguły tendencję spadkową (z wyjątkiem zrzeszonych w grupach Credit Agricole oraz Banco Cooperativo), co wynika z poszukiwania alternatywnych kanałów dystrybucji usług bankowych. Jako przykład można podać bankowość elektroniczną. W 2000 r. fińskie banki spółdzielcze jako pierwsze na świecie wprowadziły elektroniczną kartę identyfikacyjną, umożliwiającą klientom szerokie korzystanie z bankowości elektronicznej jeszcze przed prawnym uregulowaniem w Finlandii kwestii podpisu elektronicznego [Gostomski 2001].

Pod względem liczby klientów wyróżniają się spółdzielcze sektory bankowe z Francji i Niemiec. W roku 2006 banki lokalne zrzeszone w grupie Credit Agricole obsługiwały 31 mln klientów, natomiast banki spółdzielcze zrzeszone w grupie DZ Bank 30 mln i liczba ta utrzymuje się na niezmiennym poziomie. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż francuskie banki lokalne odnotowały wzrost liczby klientów o blisko połowę w porównaniu z 2005 r. Z kolei systemy spółdzielczości bankowej o najmniejszej liczbie klientów zbudowane są w austriackich i szwajcarskich grupach Raiffeisena, gdzie liczba ta nie przekracza 3 mln. Jednakże miary te w dużym stopniu zależą od populacji zamieszkującej poszczególne kraje, dlatego lepiej je odnieść do liczby banków spółdzielczych lub ich placówek. Z obliczonych w ten sposób wskaźników wynika, iż w roku 2006 najwięcej klientów przypadło na bank lokalny w Hiszpanii (97,3 tys.) oraz Holandii (47,9 tys.), zaś najmniej ponownie w Austrii i Szwajcarii (odpowiednio 4,8 oraz 7,5 tys.). W przeliczeniu na placówkę banku spółdzielczego najwięcej klientów przypadło w holenderskiej grupie Rabobank (6,4 tys.) i fińskiej grupie OKO Bank (6,1 tys.), a najmniej we włoskiej grupie IC CREA (1,3 tys.) oraz austriackiej grupie Raiffeisena (1,6 tys.).

² Spółdzielnia kredytowa jest pojęciem szerszym od banku spółdzielczego, ponieważ tym mianem określić można również unie (związki) kredytowe, znane w Polsce jako Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe (SKOK). Jednakże dla potrzeb niniejszego opracowania pojęcia „banków spółdzielczych” i „spółdzielni kredytowych” używane są zamiennie.

Tabela 1. Podstawowe dane ekonomiczno-organizacyjne systemów spółdzielczości bankowej w wybranych krajach europejskich

Grupa, rok	Suma bilansowa, mld euro	Udzielone kredyty, mld euro	Depozyty, mld euro	Kapitały własne, mld euro	Wynik netto, mld euro	Wsółczynnik wypłacalności, %	Liczba oddziałów	Liczba banków lokalnych	Liczba klientów (mln)	Liczba pracowników	Udział w rynku kredytów	Udział w rynku depozytów
Credit Agricole	1170,0	252,0	498,0	51,2	6300,0	10,1	9100	2573	21,0	134327	28,0	28,0
	2006	1380,7	636,5	622,7	7154,0	7,7	9100	2573	31,0	157000	22,0	22,0
DZ Bank	909,2	486,2	513,9	36,6	4600,0	12,4	14122	1290	30,0	188435	17,2	21,1
	2006	961,2	497,7	551,1	40,2	2486,0	12,8	13765	30,0	187134	17,0	20,5
IC CREA	126,4	84,8	102,7	13,2	1488,0	16,1	3617	439	4,0	26850	6,6	8,4
	2005	136,9	94,3	111,1	14,5	1578,0	15,8	3758	5,0	27835	6,6	8,4
	2006	52,8	34,8	24,8	4,8	579,0	14,6	680	4,0	11974	30,5	31,9
OKO Bank	59,5	39,6	25,8	5,1	800,0	12,7	670	232	4,1	12139	31,1	32,7
	2005	506,2	278,0	186,0	26,3	2083,0	11,8	1497	9,0	45580	23,0	39,0
	2006	556,5	324,1	215,9	29,4	2345,0	11,0	1402	9,0	50573	25,5	39,0
Raiffeisen (Austria)	176,0	128,3	141,1	9,1	1697,2	10,1	1704	566	2,7	46243	23,1	26,9
	2006	205,0	149,0	160,0	10,7	1868,0	10,8	1695	2,7	75600	23,4	27,8
Banco Cooperativo	54,0	37,0	40,0	3,7	500,0	12,0	3425	73	6,4	12,200	5,0	6,0
	2006	63,0	44,0	47,5	4,6	507,0	12,5	3500	7,1	12800	5,0	6,0
Raiffeisen (Szwajcaria)	67,6	56,7	52,1	5,9	486,0	15,5	1166	421	2,9	7888	14,0	18,0
	2006	71,3	59,5	55,0	6,6	518,0	16,5	1149	3,0	8101	14,0	19,0

Źródło: [Unico... 2008]

Liczba klientów znalazła przełożenie w kwocie udzielonych kredytów i zgromadzonych depozytów. Podobnie jak w przypadku liczby klientów, tak i tu przodują banki lokalne z Francji oraz Niemiec. Banki spółdzielcze zrzeszone we francuskiej grupie Credit Agricole w 2006 r. odnotowały zwiększenie akcji kredytowej aż o 152,6%, podczas gdy przyrost prowadzonej działalności depozytowej wyniósł 25%. Są to najwyższe wskaźniki dynamiki wśród wszystkich członków Unico. Jednak o faktycznej sile banków lokalnych świadczy ich udział rynkowy. Pod względem udziału w rynku rekordzistami są Holandia i Finlandia z blisko 1/3 rynku opanowaną przez banki spółdzielcze [Policha 2004]. Spółdzielczość bankowa odgrywa też ważną rolę w Austrii, gdzie banki lokalne grupy Raiffeisena opanowały blisko czwartą część rynku kredytowego oraz depozytowego. Z kolei udział francuskich banków spółdzielczych, funkcjonujących w strukturach Credit Agricole, wyniósł na rynku kredytów i depozytów po 22%, choć w relacji do stanu z roku 2005 nastąpił spadek o 6%. Wysoką pozycję na krajowych rynkach finansowych zajmują również niemieckie oraz szwajcarskie banki lokalne, natomiast udziały rynkowe spółdzielni kredytowych reprezentujących włoską grupę IC CREA oraz hiszpańską grupę Banco Cooperativo kształtują się na poziomie kilku procent.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że w większości europejskich spółdzielczych grup bankowych udział w rynku depozytów jest wyższy niż w rynku kredytów (z wyjątkiem grupy Credit Agricole), co potwierdza powszechność zagrożenia zjawiskiem drenażu finansowego. Problem ten poruszony został w postulacie A. V. Banerjee, T. Besley'a i T. W. Guinnane'a głoszącym, iż jeśli koszty alternatywne całych funduszy pożyczkowych spółdzielni są wyższe w jej otoczeniu, to w ogóle nie powinna ona pożyczać od swoich członków, ale wykorzystać pewną ich część jako organ monitorujący [Banerjee, Besley, Guinnane 1994]. Jeżeli więc istnieją możliwości bardziej opłacalnego kredytowania poza kręgiem spółdzielców, to powinny być one wykorzystane [Kulawik 2000a]. Biorąc jednak pod uwagę realia, a zwłaszcza atrakcyjność oprocentowania dla deponentów i banków spółdzielczych, działalność ta dość często sprzeczna jest z zasadą terytorialności, a w konsekwencji z misją banków lokalnych [Szambelańczyk 2006]. Koszty pozyskiwania depozytów w bankach spółdzielczych są wyższe niż w pozostałej części systemu bankowego. W ślad za tym pogarsza się opłacalność ich inwestowania, co w warunkach dekoniunktury staje się czynnikiem zachęcającym, a nawet zmuszającym do transferu oszczędności do innych regionów [Kulawik 2000b].

Przeciętna suma bilansowa banku lokalnego, zrzeszonego w analizowanych europejskich grupach bankowych, wyniosła na koniec 2006 r. 600,9 mln euro i była wyższa od wartości z roku 2005 o 80,8 mln euro, czyli o 15,5%. Największe banki spółdzielcze pod względem wartości posiadanych aktywów funkcjonują w strukturach holenderskiego Rabobanku. Tam na każdy bank lokalny na koniec 2006 r. przypadały blisko 3 mld euro sumy bilansowej. W porównaniu z dalszymi w kolejności hiszpańskimi i niemieckimi spółdzielniami kredytowymi (odpowiednio 0,86 i 0,76 mld euro), wartość ta była niemal 4-krotnie wyższa. Podobna kolejność wystąpiła, gdy za miernik przyjęto poziom kapitałów (funduszy) własnych banków lokalnych. Grupa Rabobank jako jedyny prywatny bank na świecie ma najwyższy rating kredytowy AAA, nadany przez najbardziej znaną na świecie agencję ratingową Standard & Poor's [Gostomski 2007]. Udział kredytów w aktywach holenderskich banków lokalnych w roku 2006 wyniósł 58,2% i był wyższy tylko od wskaźników w bankach spółdzielczych reprezentujących grupę Credit Agricole (46,1%) oraz DZ Bank (51,8%). Znamienne jest to, że najmniejsze pod względem sumy bilansowej i funduszy własnych szwajcarskie oraz austriackie banki lokalne miały w 2006 r. najwyższe

udziały należności w aktywach (odpowiednio 83,4% i 72,7%). Spółdzielnie kredytowe z grup Raiffeisena cechowały się także najwyższymi relacjami depozytów do sumy bilansowej. W Austrii wskaźnik ten wyniósł 78%, a w Szwajcarii 77,1%.

Inną miarą wielkości banków spółdzielczych jest poziom zatrudnienia. Łączne zatrudnienie w spółdzielczych przedsiębiorstwach bankowych reprezentujących analizowane grupy w roku 2006 przekroczyło 531 tys. osób i było wyższe od stanu z 2005 r. o 12,2%. Średni poziom zatrudnienia w przeliczeniu na bank lokalny uległ zwiększeniu z 80 do 93 osób, zaś w przeliczeniu na placówkę bankową z 13 do 15 osób. Największa liczba pracowników przypadła w roku 2006 na banki lokalne, działające w Holandii (269 osób), Hiszpanii (175), Niemczech (149) oraz Austrii, a najmniejsza w Szwajcarii (20). W przypadku przeciętnego zatrudnienia przypadającego na placówkę banku spółdzielczego najwyższe liczby odnotowano w austriackiej grupie Raiffeisena (47) i holenderskiej grupie Rabobank (36), natomiast najniższe w grupach z Hiszpanii (4) oraz Włoch i Szwajcarii (po 7).

Analizowane spółdzielcze grupy bankowe wykazywały też zróżnicowaną wypłacalność. Najwyższe współczynniki wypłacalności stwierdzono w bankach lokalnych zrzeszonych w szwajcarskiej grupie Raiffeisena i włoskiej grupie IC CREA, gdzie wartości te oscylowały około 16%. Z kolei najniższe wartości współczynnika wypłacalności odnotowały spółdzielnie kredytowe reprezentujące francuską grupę Credit Agricole, w których wskaźnik ten na koniec roku 2006 wyniósł 7,7% i był niższy w porównaniu ze stanem z 2005 r. o 3,1%.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 1 obliczono również wskaźniki rentowności aktywów (ROA), rentowności kapitału własnego (ROE) oraz rentowności zatrudnienia (ROW). Najwyższe wskaźniki ROA na koniec roku 2006 stwierdzono w bankach spółdzielczych funkcjonujących w strukturach fińskiej grupy OKO Bank (1344,6%) i włoskiej grupy IC CREA (1152,7%), zaś najniższe w niemieckiej grupie DZ Bank (258,6%), holenderskiej grupie Rabobank (421,4%) oraz francuskiej grupie Credit Agricole (518,1%). Te względne wartości wskaźnika rentowności aktywów nie oddają jednak bezwzględnie poziomu zysku netto, który był najwyższy w spółdzielczych grupach bankowych z Francji, Niemiec i Holandii, natomiast najniższy w Finlandii, Hiszpanii oraz Szwajcarii.

Najwyższe wskaźniki rentowności funduszy własnych odnotowano w ramach austriackiej grupy Raiffeisena (17,5 tys.%), fińskiej grupie OKO Bank (15,7 tys.%) i francuskiej grupie Credit Agricole (12,2%), a najniższe w niemieckiej grupie DZ Bank (6,2 tys.%), szwajcarskiej grupie Raiffeisena (7,8 tys.%) oraz holenderskiej grupie Rabobank (8,0 tys.%), co oznacza, iż suma bilansowa i poziom funduszy własnych nie różnicowały wartości wskaźnika ROE.

Z kolei najwyższe wartości wskaźników rentowności zatrudnienia osiągnęły banki lokalne reprezentujące fińską grupę OKO Bank (6,6 mld%) oraz szwajcarską grupę Raiffeisena (6,4 mld%). Najmniej rentowne pod tym względem okazały się spółdzielcze przedsiębiorstwa bankowe funkcjonujące w Niemczech (1,3 mld%), Austrii (2,5 mld%) i Hiszpanii (4,0 mld%). To oznacza, że najmniej efektywne pod tym względem były z reguły banki lokalne dysponujące największą liczbą placówek terenowych, choć także w tym przypadku wartość wskaźnika ROW kształtowała się bez względu na wielkość zysku netto, aktywów oraz kapitałów własnych.

Podsumowanie

Organizacje stowarzyszone w grupie bankowej Unico należą do najlepiej rozwiniętych systemów spółdzielczości bankowej, lecz wykazują między sobą duże zróżnicowanie. Największym średnim majątkiem, a także poziomem kapitałów własnych, dysponowały banki spółdzielcze reprezentujące holenderski Rabobank, niemiecki DZ Bank i hiszpański Banco Cooperativo. Banki lokalne działające w ramach tych struktur zrzeszeniowych wykazywały największe przeciętne zatrudnienie, ale też przeważnie niższą efektywność mierzoną wskaźnikami ROA, ROE czy ROW, choć efektywność ta w analizowanych grupach była na ogół bardzo wysoka. Wskaźniki te jednak kształtowały się niezależnie od wyniku finansowego netto w ujęciu bezwzględny.

Z kolei najslabiej wyposażone kapitałowo są austriackie i szwajcarskie spółdzielnie kredytowe, w których odnotowano najwyższe udziały kredytów oraz depozytów w sumie bilansowej. W bankach spółdzielczych zrzeszonych w austriackich i szwajcarskich grupach Raiffeisena przypadła również najmniejsza liczba klientów w przeliczeniu na placówkę. Natomiast najwięcej klientów w przeliczeniu na placówkę bankową stwierdzono w grupach z Holandii i Finlandii. Banki lokalne funkcjonujące w ramach tych zrzeszeń opanowały największą część krajowych rynków kredytowych oraz depozytowych. Najniższe udziały na tych rynkach mają spółdzielnie kredytowe reprezentujące hiszpańską grupę Banco Cooperativo i włoską grupę IC CREA.

Niepokoić zaś może sytuacja we francuskiej grupie Credit Agricole, która aktualnie zrzesza największą liczbę banków spółdzielczych, przynoszących najwyższy wynik finansowy netto, spośród wszystkich analizowanych grup. Pomimo braku zagrożenia drenażem finansowym społeczności lokalnych, ze względu na zrównoważone udziały w rynkach kredytów oraz depozytów, udziały w tych rynkach w roku 2006 zmalały o 6% w porównaniu z 2005 r. i był to największy spadek spośród wszystkich członków Unico. Ponadto udzielone kredyty stanowiły mniej niż połowę aktywów w bankach lokalnych grupy Credit Agricole, a współczynnik wypłacalności w roku 2006 spadł poniżej akceptowalnego poziomu 8%.

Literatura

- Alińska A. [2002]: Bankowość spółdzielcza w krajach Unii Europejskiej, Twigger, Warszawa.
- Banerjee A. V., Besley T., Guinnane T. W. [1994]: Thy Neighbour's Keeper: The Design of a Credit Cooperative with Theory and a Test, *The Quarterly Journal of Economics* nr 2.
- Boczar K. [1986]: Spółdzielczość – problematyka społeczna i ekonomiczna, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Gniewek J. [2003]: Zarządzanie strategiczne w sektorze banków spółdzielczych w Polsce w okresie transformacji, Wydawnictwo Akademii Rolniczej, Kraków.
- Gniewek J. [2005]: Funkcjonowanie spółdzielczego sektora bankowego w Polsce po akcesji Polski do Unii Europejskiej. [W:] Agrobiznes 2005 – Zmiany w agrobiznesie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, t. 1, S. Urban (red.), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. O. Langego, Wrocław.
- Guinnane T. W. [2001]: Cooperatives as Information Machines: German Rural Credit Cooperatives 1883-1914. *The Journal of Economic History*, t. 61, nr 2.
- Gostomski E. [2001]: Bankowość spółdzielcza w Finlandii. *Bank Spółdzielczy* nr 9.
- Gostomski E. [2004]: Spółdzielca czy akcjonariusz? Rozważania na temat modelu spółdzielczości bankowej. *Głos Banków Spółdzielczych* nr 2.
- Gostomski E. [2006]: Europejskie banki spółdzielcze. *Gazeta Bankowa* nr 46.
- Gostomski E. [2007]: Krojenie rynku made in Rabobank. *Nowoczesny Bank Spółdzielczy* nr 2.

- Kulawik J. [2000a]: Wybrane aspekty instytucjonalne procesu restrukturyzacji banków spółdzielczych i BGŻ. *Bank i Kredyt* nr 5.
- Kulawik J. [2000b]: Bankowość spółdzielcza jako narodowa instytucja finansowa. *Bank Spółdzielczy* nr 7/8.
- Orzeszko T. [1998]: Banki spółdzielcze w Polsce – ekonomiczne i finansowe warunki rozwoju. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań.
- Policha B. [2004]: Bankowość spółdzielcza w drodze do Unii Europejskiej. [W:] Rynek usług finansowych w Unii Europejskiej – szanse i wyzwania dla Polski. Kubska-Maciejewicz B., Stępiak A. (red.). Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań.
- Siudek T. [2006]: Bankowość spółdzielcza w Polsce w warunkach gospodarki rynkowej – Studium konkurencyjności, efektywności, organizacji, regulacji oraz perspektyw rozwoju. Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Szambelańczyk J. [2006]: Banki spółdzielcze w Polsce w procesach zmian systemowych. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Poznań.
- Tokarzewski T. [1998]: Spółdzielczość bankowa w rozwiniętej gospodarce rynkowej. [W:] Gospodarka w fazie przemian. R. Orłowski (red.). Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, Rzeszów. Unico. Tryb dostępu: www.unico.nl. Data odczytu: [2008].